

digde Grieken in halsprocessen een jury kunnen verkrijgen welke voor de helft uit Grieken bestaat, al hetgeen in detail⁷³⁾ geregeld wordt. Een eigenaardig taalgebruik in dit edict — het zeer ongebruikelijke *θανατηφόροι δίκαι* voor halsprocessen lijkt aanknopingspunten voor bijzondere conclusies te geven, maar naar de huidige stand van kennis valt dit niet waar te maken⁷⁴⁾. Het zijn dan ook niet de evidente hervormingen, noch de gedachte als zouden deze edicten ook op Joodse inwoners van toepassing zijn⁷⁵⁾, welke deze edicten voor een confron-

over De Visscher blz. 39/40) welke woordkeus ook herinnert aan die van het S. C. Velleianum in Dig. Just. 16, 1, 2. 1. (vgl. De Visscher, blz. 46/47).

⁷³⁾ Nauwkeurige bepaling van voor benoembaarheid tot rechter vereiste census-bedrag, met mogelijkheid van halvering van dat bedrag indien zulks nodig blijkt. Keuze van de Griek die terecht zal staan tussen een geheel romeinse of half griekse jury. In het laatste geval aanwijzing door ook nauwkeurig geregelde loting van tweemaal vijftientig rechters. Mogelijkheid van de aanklager om twee en voor de beschuldigde om ten hoogste drie aangeezenen te verwerpen, niet allen uit een groep. Stemming der beide groepen in afzonderlijke urnen. Publieke mededeling door de gouverneur van het oordeel der meerderheid. Verder nog verbod aan romeinse burgers (tenzij griek) om een Griek van moord op een medegriek te beschuldigen (motief: in zulke gevallen zijn er genoeg grieken die dat doen kunnen).

⁷⁴⁾ Het woord *θανατηφόρος* heeft een brede discussie ontketend. Dit ongebruikelijke woord doet de vraag rijzen of hier bijzondere processen bedoeld zijn. Von Premerstein (artikel van 1928; titel in noot 66) vat *θανατηφόρος* enger op dan het gebruikelijke *ὑπόδικοι κεφαλῆς* in het vierde edict (vgl. *κεφαλῆς κατὰκριτον* in het Edict van Nazareth). Dat laatste zou zien op zgn. capitaalstraffen in de ruime zin, daaronder ook begrepen verlies van vrijheid of burgerrecht, terwijl *θανατηφόρος* dan naar de betekenis van het woord zou doelen op de doodstraf. Arangio Ruiz bestrijdt dit omdat tijdens Augustus een onderscheid tussen delicten met doodstraf en delicten met capitaalstraf in brede zin nog niet in de provincie voorkwam. Met grote scherpzinnigheid heeft De Visscher (blz. 61 e.v.) zich aangesloten bij de heersende mening, die elk verschil tussen de beide uitdrukkingen afwijst. Toch blijft onverklaard het merkwaardig gebruik van het woord *θανατηφόρος*. Hierin een slordigheid of vergissing van de vertaler te zien die het Latijn in Grieks overzettend de draagwijdte der verschillende woorden niet voldoende onderkende, lijkt een onderschatting van de Griekse kennis der keizerlijke kanselarij en vindt geen steun in enige andere uitdrukking in deze edicten.

⁷⁵⁾ De edicten richten zich tot de Grieken. De vraag rijst of hiermede bedoeld wordt op alle inwoners, die niet het Romeinse burgerrecht bezitten dan wel alleen op leden der Griekse gemeenschap in engere zin. Vgl. voor ditzelfde probleem in Egypte: Taubenschlag, titel in noot 43. Hfdst. 1 en dezelfde, *Citizens and non-citizens in the papyri*, in Scritti Ferrini III, Milaan 1948, blz. 166/173. Hier lijkt het laatste waarschijnlijk, gezien ook de scherpe scheiding tussen Grieken en Joden (vgl. noot 68), zodat deze edicten dan